

1984

George Orwell

*Krig er fred
Frihed er slaveri
Uvidenhed er Styrke*

Forord

Da 1984 udkom i 1949, var verden knap kommet sig over Anden Verdenskrigs ruiner. Totalitære regimer havde vist deres ødelæggende kraft, og de ideologiske spændinger mellem øst og vest var allerede ved at stivne. I denne tid skrev George Orwell en roman, der ikke blot var en politisk advarsel, men også en dyb undersøgelse af magt, sprog og menneskelig sårbarhed.

1984 er mere end en dystopisk fortælling om en tænkt fremtid. Det er en undersøgelse af de mekanismer, hvormed magten opretholder sig selv. I Oceaniens verden skrives sandheden om og om igen, sproget reduceres til et propagandaredskab, og individet bliver til et lille tandhjul i et altomfattende system. Orwell viser, hvordan kontrollen ikke kun udøves gennem vold, men især gennem manipulation af information og den systematiske udslettelse af personlige erindringer.

I centrum står Winston Smith, en tilsyneladende ubetydelig embedsmand, der arbejder i Sandhedsministeriet. Hans opgave er at omskrive fortiden, så den altid stemmer overens med Partiets aktuelle linje. I sit indre oprør mod denne stadige forfalskning legemliggør Winston længslen efter sandhed og ægthed. Hans kamp er imidlertid ikke kun politisk, men også eksistentiel: han forsøger at fastholde en indre fornemmelse af virkeligheden i en verden, hvor selv kendsgerningerne er blevet flydende.

Orwells roman indførte begreber, der siden er trængt dybt ind i den kollektive bevidsthed: „Storebror“, „nysprog“, „dobbelttænkning“. Disse forestillinger er ikke blot litterære opfindelser, men skarpe redskaber til at forstå propaganda, ideologi og massemediers virkemåde. Romanens styrke ligger i iagttagelsernes tidløshed. Selv om den er forankret i det tyvende århundredes politiske virkelighed, forbliver dens advarsel aktuel i enhver samfundsorden, hvor information kan manipuleres og sproget kan udhules.

Denne bog inviterer læseren til at tænke kritisk over frihed, sandhed og ansvar. Den stiller os over for spørgsmålet om, i hvor høj grad individet formår at gøre modstand mod et system, der ikke blot vil styre adfærden, men også tanken. 1984 er derfor ikke kun en fortælling om undertrykkelse, men også et spejl, der viser enhver demokratisk samfunds sårbarhed.

Den, der læser denne roman, træder ind i en verden, der kan føles uhyggeligt bekendt. Netop derfor forbliver Orwells værk et uundværligt litterært monument: det minder os om, at friheden ikke er en selvfølge, og at forsvaret af sandheden begynder med evnen til at tænke selvstændigt.

Indholdsfortegnelse

Del I	5
Kapitel I	5
Kapitel II	16
Kapitel III	22
Kapitel IV	28
Kapitel V	35
Kapitel VI	45
Kapitel VII	49
Kapitel VIII	57
Del II	72
Kapitel I	72
Kapitel II	80
Kapitel III	87
Kapitel IV	94
Kapitel V	102
Kapitel VI	108
Kapitel VII	110
Kapitel VIII	115
Kapitel IX	123
Kapitel X	148
Del III	153
Kapitel I	153
Kapitel II	163
Kapitel III	178
Kapitel IV	187
Kapitel V	192
Kapitel VI	195

Del I

Kapitel I

Det var en smuk, kold aprildag, og klokkerne slog tretten. Winston Smith trak skuldrene op mod den genstridige vind og smuttede ind gennem glasdørene til Sejrshusets vestibule, men ikke hurtigt nok til at hindre en hvirvel af støv i at følge efter ham.

I hallen lugtede der af kogt kål og gamle klude. I den ene ende var en alt for stor, farvestrålende plakat sømmet fast på væggen. Den viste blot et ansigt, mere end en meter bredt: en mand i fyrrerne med et tykt, sort overskæg og ru, kraftfulde træk. Winston styrede hen mod trappen. Det nyttede ikke at prøve elevatoren. Den fungerede sjældent, selv under de bedste forhold, og netop nu var strømmen slukket om dagen. Det hørte med til besparelserne forud for Hadugen. Lejligheden lå på syvende sal, og Winston, der var niogtredive år og led af åreknuder i højre læg, gik langsomt op, standsende flere gange undervejs. På hver etage stirrede det samme kæmpeansigt ned på én fra væggen overfor elevatoren. Det var et af de billeder, der følger én med blikket, uanset hvor man bevæger sig. Storebror ser dig, stod der.

Inde i lejligheden læste en honningsød stemme en række tal op om produktionen af støbejern. Stemmen kom fra en aflang metalplade, der mindede om et mat spejl og dækkede det meste af højre væg. Winston drejede på en knap, og stemmen dæmpedes, men ordene forblev tydelige. Lyden fra apparatet – der hed en teleskærm – kunne skrues ned, men det var umuligt at slukke den helt. Han gik hen til vinduet. Han var en lille, spinkel mand; den blå kedeldragt, Partiets uniform, fremhævede kun hans magerhed. Håret var lyst, ansigtet naturligt rødblisset, huden ru af den skarpe sæbe, de sløve barberblade og den vinter, der nu var ved at slippe sit tag.

Udenfor virkede verden kold, selv gennem det lukkede vindue. På gaden hvirvlede små vindstød støv og gamle papirstumper rundt, og skønt solen skinnede klart og himlen var dybblå, syntes farverne at være forsvundet – bortset fra på de plakater, der hang overalt. Det overskæggede ansigt vågede over hvert gadehjørne. På huset overfor hang der også ét. Storebror ser dig, stod der, og de

mørke øjne borede sig ind i Winstons. Nede på gaden klaskede en anden plakat, flænget i det ene hjørne, i vinden og skiftede mellem at dække og afsløre ordet Angsoc. I det fjerne fløj en helikopter lavt mellem tagene, svævede et øjeblik som en stor guldsmed og forsvandt i en lang bue. Det var politiets patrulje, der spejdede ind ad folks vinduer. Men patruljerne betød egentlig ingenting. Kun Tankepolitiet betød noget.

Bag Winston fortsatte teleskærmens stemme med at udbrede sig om støbejern og succesen med den niende treårsplan. Teleskærmen modtog og sendte på samme tid. Den mindste lyd, Winston udsendte over en svag hvisken, ville blive opfanget; og så længe han befandt sig inden for metalpladens synsfelt, kunne han både ses og høres. Der var naturligvis ingen måde at vide, om man blev overvåget i netop dette øjeblik. Hvor ofte eller efter hvilke kriterier Tankepolitiet kobled sig på en bestemt enhed, forblev en hemmelighed. Det var muligt, at de holdt én under konstant observation. I hvert fald kunne de gøre det, når det passede dem. Man måtte leve – og man levede, efter en vane, der var blevet medfødt – i den vished, at enhver lyd blev hørt og enhver bevægelse, undtagen i mørke, blev iagttaget.

Winston vendte ryggen til teleskærmen. Det var sikrere sådan, selv om han udmærket vidste, at selv en ryg kunne afsløre meget. En kilometer herfra ragede Sandhedsministeriet, hans arbejdsplads, op over det støvede kvarter som et kæmpemæssigt, hvidt bygningsværk. Dette, tænkte han med en vag væmmelse, var London, hovedstaden i Lufthavnszone Et, den tredjestørste provins i Oceanien. Han forsøgte at grave nogle barndomsminder frem, der kunne fortælle ham, om London altid havde set sådan ud. Havde der altid været disse rækker af forfaldne huse fra det nittende århundrede med vægge støttet af rådne brædder, vinduer tilstoppet med pap og bliktag, faldefærdige hegn? Og de bombekratre, hvor pudsstøv hvirvlede i luften og ukrudt trivedes på dynger af murbrokker; og hvor bomberne havde skabt plads, de usle træbarakker, der lignede kaninbure? Det var håbløst. Han huskede intet. Fra barndommen stod kun nogle få skarpe, men løsrevne billeder tilbage.

Sandhedsministeriet – Minisand på nysprog – skilte sig fuldstændig ud fra alle andre bygninger i kvarteret. Det var en enorm, hvid pyramide af skinnende beton, der steg etage efter etage tre hundrede meter op i luften. Fra hvor Winston stod, kunne man læse Partiets tre paroler, graveret i elegant skrift på den hvide facade:

Krig er fred Frihed er slaveri Uvidenhed er styrke.

Efter sigende rummede Sandhedsministeriet tre tusind værelser over jorden og lige så mange under. Der var kun tre andre bygninger i London af samme

størrelse og udseende. De var så dominerende, at man fra taget af Sejrhuset kunne se alle fire på én gang. De husede de fire ministerier, som hele statsapparatet var fordelt på. Sandhedsministeriet behandlede nyheder, underholdning, undervisning og kunst. Fredsministeriet stod for krig. Kærlighedsministeriet opretholdt lov og orden. Overflodsministeriet tog sig af økonomiske anliggender. På nysprog hed de Minisand, Minifred, Minikærl og Miniover.

Kærlighedsministeriet var det mest frygtindgydende. Det havde ingen vinduer. Winston havde aldrig været indenfor og aldrig nærmet sig det til under fem hundrede meter. Man kunne kun komme ind ad officielle ærinder, og selv da kun gennem et virvar af pigtråd, pansrede døre og skydeskår med maskingeværer. Selv gaderne ud mod den yderste afspærring myldrede med gorillaer i sorte uniformer bevæbnet med teleskopiske knipler.

Winston vendte sig brat. Han antog et roligt og optimistisk ansigtsudtryk, man burde have, når teleskærmen var tændt. Han gik gennem stuen til det lille køkken. Ved at forlade Ministeriet på dette tidspunkt havde han opgivet sin frokost i kantinen, og han vidste, at der i køkkenet ikke var andet end det stykke sort brød, der var til morgenmad næste dag. Fra en hylde tog han en flaske med farveløs væske, hvis hvide etiket proklamerede Sejrsgin. Den udsendte en kvalmende, fedtet dunst som kinesisk risbrændevin. Han skænkede sig næsten et helt krus, forberedte sig på chokket og skyllede det ned i én slurk som medicin.

Straks blev hans ansigt ildrødt, og tårene steg op i øjnene. Det var som salpetersyre, og samtidig føltes det, som om han fik et kølleslag i nakken. Alligevel fortog brændingen i maven sig efter et øjeblik, og verden begyndte at virke lysere. Han tog en cigaret fra en gammel pakke med påskriften Sejrs cigaretter og holdt den forkert, så tobakken dryssede ud på gulvet. Den næste gik bedre. Han vendte tilbage til dagligstuen og satte sig ved et lille bord til venstre for teleskærmen. Fra bordskuffen tog han en fyldepen, en flaske blæk og en tyk notesbog med rød ryg og marmoreret omslag.

Af en eller anden grund var teleskærmen i dette rum anbragt på en mærkelig måde. I stedet for at sidde på bagvæggen, hvor den kunne overse hele rummet, optog den den lange væg ud mod vinduet. I den ene ende var der en lille niche, hvor Winston nu sad, og som sikkert oprindeligt havde været beregnet til hylder. Ved at presse sig ind i nichen undgik han teleskærmens blik. Han kunne stadig blive hørt, naturligvis, men så længe han holdt sig her, kunne han ikke ses. Det var delvis denne usædvanlige indretning, der havde fået ham til at gøre det, han nu ville. Notesbogen havde også spillet en rolle. Den var usædvanlig smuk. Det papir, blødt og flødefarvet, en smule gulnet af tid, var ikke blevet fremstillet i mindst fyrre år. Han gættede på, at den var endnu ældre. Han havde fået øje på den i et

slidt udstillingsvindue hos en gammel marskandiser i et usselt kvarter (hvilket kvarter huskede han ikke), og en uimodståelig trang til at eje den havde pludselig grebet ham. Partimedlemmer burde ikke handle i almindelige butikker – det kaldtes “at støtte konkurrence” – men reglen blev ikke strengt overholdt, især ikke når det gjaldt nødvendige ting som snørebånd eller barberblade, der ikke kunne skaffes på anden vis. Han havde kastet et hurtigt blik rundt, var gået ind og havde købt notesbogen for to en halv dollar. Dengang havde han ikke tænkt sig, at den skulle bruges til noget. Han havde båret den hjem i feber, gemt i sin mappe. Selv tom var den en farlig ejendom.

Nu skulle han føre dagbog. Det var ikke i sig selv ulovligt – intet var længere ulovligt, eftersom der ikke fandtes love længere – men blev det opdaget, kunne han med rette vente dødsstraf eller i det mindste femogtyve år i tvangsarbejdslejr. Winston satte en ny spids i penneskafet og slikkede den for at fjerne fedtet. Fyldepennen var et forældet redskab, der sjældent blev brugt, selv til underskrifter; han havde skaffet sig én i hemmelighed og med stort besvær, blot fordi det fine, cremede papir fortjente en rigtig pen og ikke en ru kuglepen. Han var i øvrigt ikke vant til at skrive i hånden. Bortset fra korte notater dikterede han normalt til taleskriveren, hvilket naturligvis var umuligt her. Han dyppede pennen i blækket og tøvede et øjeblik. Indvoldene skælvede. At sætte pennen til papiret var den afgørende handling. Med små, kejtede bogstaver skrev han:

— april 1984.

Han lænede sig tilbage. En svimmel hjælpeløshed havde grebet ham. For det første vidste han ikke engang, om det virkelig var 1984. Året var nogenlunde rigtigt, for han var ret sikker på at være niogtredive og troede, han var født i 1944 eller 1945; men det var umuligt i dag at fastslå en dato med et eller to års nøjagtighed.

For hvem, tænkte han pludselig, skriver jeg? For fremtiden, for dem der kommer. Hans tanker kredsede om den tvivlsomme dato på siden, og nysprogets ord dobbelttænkning meldte sig. For første gang blev han klar over omfanget af det, han havde begivet sig ud i. Hvordan kommunikere med fremtiden? Det var i sagens natur umuligt. Enten ville fremtiden ligne nutiden, og så ville han ikke blive hørt, eller også ville den være anderledes, og så ville hans lidelser være meningsløse.

Længe stirrede han på papiret. Nu lød der skinger militærmusik fra teleskærmen. Underligt nok syntes han ikke blot at have mistet evnen til at udtrykke sig, men også glemt, hvad han egentlig havde villet sige. I uger havde han forberedt sig på dette øjeblik, men aldrig havde han forestillet sig, at han ville have brug for andet end mod. At skrive burde være let. Han skulle blot sætte den

endeløse indre monolog på papiret, der havde løbet gennem hans hoved i årevis. Men nu var selv monologen forstummet. Desuden begyndte hans åreknuder at klø igen. Han turde ikke klø af frygt for at fremkalde betændelse. Sekunderne gik. Han var kun bevidst om siden foran sig, kløen i læggen, musikens brøl og en let rus fra ginen.

Pludselig, halvt ude af sig selv, begyndte han at skrive. Hans barnlige håndskrift fyldte siden, først uden store bogstaver, så uden tegnsætning:

april 1984. I biografen i går aftes. Kun krigsfilm. En rigtig god én om et flygtningeskib, der blev bombet over Middelhavet. Publikum morede sig over, at de skød efter en tyk mand, der svømmede med en helikopter efter sig. Først så man ham drive i vandet som en hval, så gennem helikopterens sigte, så var han fuld af huller, og havet omkring ham blev rosa, og han sank, som om hullerne lod vandet strømme ind. Publikum brød ud i latter, da han sank. Bagefter en flåde fuld af børn med en helikopter ovenover. En kvinde, sikkert jøde, sad forrest med en treårig dreng i armene. Drengen græd af skræk og pressede hovedet ind mod kvindens bryster, som om han ville krybe ind i hende, og hun lagde armene om ham og trøstede ham, selv om hun også var bange, hun prøvede at dække ham så godt som muligt, som om hun troede, hendes arme kunne beskytte ham mod kuglerne. Så smed helikopteren en tyve-kilos bombe på dem, et skarpt lysglimt, og flåden sprang i stykker. Så et vidunderligt billede af et barns arm, der fløj højt, højt, højt op i luften – en helikopter med kamera må have filmet det – og der blev vildt bifald fra partifolkene, men en prolekvinde lavede et stort postyr og skreg, at man ikke måtte vise sådan noget til børn, de kan ikke tåle det, det er ikke godt for børnene, hun blev ved, til politiet greb hende og smed hende ud. Jeg tror ikke der sker hende noget, ingen hører på prolerne, typisk prollerreaktion, de gør aldrig –

Winston holdt op med at skrive, mest fordi han fik krampe i hånden. Han vidste ikke, hvad der havde fået ham til at udspy denne strøm af skidt. Men mærkeligt nok var et andet minde samtidig blevet klart i hans sind, og han havde næsten lyst til at skrive det i stedet. Det var på grund af denne hændelse, han var styrtet hjem og var begyndt på dagbogen i dag.

Det var sket i formiddags i Ministeriet, hvis man kunne sige, at noget så fåget overhovedet skete.

Klokken var næsten elleve, og i Arkivafdelingen, hvor Winston arbejdede, stillede de stole ud fra arbejdskabinerne og anbragte dem i hallen foran den store teleskærm til De To Minutters Had. Winston havde netop sat sig i en af de midterste rækker, da to personer, han kendte af udseende, men aldrig havde talt med, kom ind. Den ene var en pige, han ofte mødte i korridorerne. Han kendte ikke hendes navn, men vidste, hun arbejdede i Romanafdelingen. Da han flere

gange havde set hende med hænderne sorte af olie og en skruetrækker, antog han, at hun var tekniker ved romanmaskinerne. Hun var en stolt, omkring syvogtyveårig pige med tykt, sort hår, fregnet ansigt og hurtige, atletiske bevægelser. Et smalt, skarlagensrødt bælte, symbolet på Ungdommens Anti-Sex Liga, var flere gange bundet om livet på hendes kedeldragt, stramt nok til at fremhæve hoftelinjen. Winston havde hadet hende fra første øjeblik. Han vidste hvorfor. Det var den aura af hockeybaner, kolde bade, fællesvandring og almindelig moralisme, hun udstrålede. Han hadede næsten alle kvinder, især de unge og smukke, der var Partiets mest fanatiske tilhængere, propagandslugere, amatørspioner og kætteri-snifere. Men denne pige forekom ham endnu farligere end de andre. De var stødt sammen én gang i en korridor, og hun havde sendt ham et blik så gennemborende, at han var blevet fyldt med sort rædsel. Han antog, hun var agent for Tankepolitiet. Det var vistnok usandsynligt. Alligevel følte han uro blandet med frygt og fjendtlighed, så snart hun var i nærheden.

Den anden var O'Brien, et medlem af Det Indre Parti, der indtog en så høj og fjern stilling, at Winston kun havde en vag forestilling om dens art. Der faldt en tavshed over de tilstedeværende, da de så den sorte uniform nærme sig. O'Brien var en kraftig mand med tyk hals og et groft, brutalt ansigt, der dog havde et glimt af humor. Trods det imponerende ydre havde hans væremåde en vis charme. Den måde, han skubbede brillerne på plads på næsen, var ejendommeligt afvæbnende – ejendommeligt civiliseret, kunne man sige. Det mindede om en adelsmand fra det attende århundrede, der bød sin snustobaksdåse frem. Winston havde set O'Brien en halv snes gange i løbet af næsten lige så mange år. Han følte sig draget mod ham, ikke kun på grund af kontrasten mellem hans verdslige manerer og bryderkrop. Det var snarere, fordi han i hemmelighed troede – eller håbede – at O'Briens politiske ortodoksi ikke var fuldkommen. Noget i hans ansigt røbede det uimodståeligt. Måske var det snarere intelligens end kætteri. Under alle omstændigheder så han ud som en, man kunne tale med, hvis man slap for teleskærmen og blev alene med ham. Winston havde aldrig forsøgt at efterprøve denne formodning; det var umuligt. O'Brien så på sit ur, konstaterede, at klokken var næsten elleve, og besluttede åbenbart at blive i Arkivafdelingen til De To Minutters Had var forbi. Han satte sig i samme række som Winston, et par stole fra ham. En lille, blond kvinde, der arbejdede i kabinen ved siden af, sad imellem dem. Den sorthårede pige sad lige bag Winston.

Pludselig, som fra en djævelsk maskine, lød der et frygteligt skrig fra den store teleskærm i den anden ende af salen. Det var en lyd, der fik det til at løbe koldt ned ad ryggen på én og hårene til at rejse sig. Hadet var begyndt.

Som sædvanlig var Emmanuel Goldsteins ansigt, Folkets Fjende, dukket op på skærmen. Her og der lød der hyl. Den lille blonde kvinde peb af skræk og

væmmelse. Goldstein var forræderen, der for længe siden – ingen huskede præcis hvornår – havde været en af Partiets ledere, næsten på niveau med Storebror selv, men som efter at have kastet sig ud i en kontrarevolution var blevet dømt til døden, var flygtet på mystisk vis og var forsvundet. Skønt programmet for de to minutter havde skiftede hver dag, var Goldstein altid hovedpersonen. Han var den oprindelige Judas, Partiets første frafaldne. Alle senere forbrydelser mod Partiet, alle forræderier, alle sabotagehandlinger, alle kætterier, alle afvigelser stammede direkte fra hans lære. Et eller andet sted levede han endnu og udklækkede sine sammensværgelser: måske på den anden side af havet under beskyttelse af sine mæcener, eller måske, som rygterne somme tider sagde, skjult her i Oceanien.

Winston følte en klump i halsen. Han kunne ikke se Goldsteins ansigt uden en pinefuld blanding af følelser. Det magre jødeansigt med den hvide hårtjavs og det lille fipskæg – et intelligent, men fuldstændig modbydeligt ansigt med et udtryk af senilt vanvid og en lang næse, hvorpå der sad et par briller. Han lignede et får, og hans stemme lød også som et bræg. Goldstein spyttede sit sædvanlige gift ud mod Partiets doktriner – angreb så groteske og ondskabsfulde, at selv et barn kunne modbevise dem, og dog netop troværdige nok til at få mindre oplyste sjæle til at falde i fælden. Han fornærmede Storebror, fordømte Partiets diktatur, krævede øjeblikkelig fred med Eurasien, forsvarede ytringsfrihed, pressefrihed, forsamlingsfrihed, tankefrihed, han græd over, at revolutionen var blevet forrådt – alt sammen i det hurtige, svulstige sprog, der var en parodi på Partiets talere, og som endda indeholdt nogle nysprogsord: flere, end noget partimedlem brugte i dagligdagen. Og hele tiden, hvis nogen stadig tvivlede på sandheden i Goldsteins snak, marcherede endeløse kolonner af eurasiske soldater bag ham – række efter række, kraftige mænd med mutte asiatiske ansigter fyldte skærmen, forsvandt og blev erstattet af nye. Deres tunge støvletramp var baggrund for Goldsteins brægen. Hadet havde knap nået de tredive sekunder, før halvdelen af de tilstedeværende udstødte ukontrollerede raseriudbrud. Det selvtilfredse fåreansigt på skærmen og den skræmmende magt i den eurasiske hær bag ham var for meget at bære, især da synet eller blot tanken om Goldstein automatisk fremkaldte frygt og had. Han var et mere konstant hadets objekt end Eurasien eller Østasien, for når Oceanien var i krig med den ene, var den som regel i fred med den anden. Men det var stadig mærkeligt, at mens Goldstein blev hadet af alle, mens hans teorier hundrede gange om dagen blev modbevist, ødelagt, gjort til grin fra talerstolene, på teleskærmene, i aviserne, i bøgerne, mens hans ynkelige dumhed blev blottet, så syntes hans indflydelse aldrig at forsvinde. Der var altid nye godtroende, han kunne lokke. Ikke en dag gik, uden at spioner og sabotører i hans tjeneste blev afsløret af Tankepolitiet. Han stod i spidsen for en usynlig, mægtig hær, et underjordisk netværk af sammensvorne, der planlagde statens omstyrtelse. Dets navn skulle være Broderskabet. Der gik også rygter om en modbydelig bog,

en antologi over alle kætterier, skrevet af Goldstein og cirkulerende i smug hist og her. Den havde ingen titel. Når man henviste til den, kaldte man den blot bogen. Alt dette vidste man kun gennem vage rygter. Hverken Broderskabet eller bogen blev nævnt af partimedlemmer, hvis de kunne undgå det.

I det andet minut blev hadet vanvittigt. Deltagerne trampede i gulvet og hylede for at overdøve stemmen fra skærmen. Den lille blonde kvinde var blevet ildrød, og hendes mund åbnede og lukkede sig som en fisk på land. Selv O'Briens ansigt var blevet purpurrødt. Han sad rank på stolen, hans brede brystkasse hævede og sænkede sig, som om han kæmpede mod en bølge. Den sorthårede pige bag Winston havde begyndt at skrike "Svin! Svin!" og greb pludselig en nysprogsordbog og kastede den mod skærmen. Den ramte Goldsteins næse; stemmen fortsatte ubønhørligt. I et øjeblik klarhed opdagede Winston, at han hylede lige så højt som de andre og slog hælene hårdt mod stolens ben. Det mest frygtelige ved de to minutters had var ikke, at man var tvunget til at deltage, men at man ikke kunne lade være. Inden for mindre end tredive sekunder behøvede man ikke at spille komedie. En modbydelig orgasme af frygt og nag, en lyst til at slå ihjel, tortere, knuse hoveder med en hammer, syntes at sprede sig gennem flokken som en elektrisk gnist og forvandle hver enkelt, selv mod hans vilje, til en hylende, grimasserende galning. Og dog var vreden en abstrakt, løsrevet følelse, der kunne rettes mod et andet mål som en svejseflamme. Således vendte Winstons had sig et øjeblik bort fra Goldstein og mod Storebror, mod Partiet, mod Tankepolitiet, og hans hjerte vendte sig mod den ensomme kætter, der blev hånet på skærmen, den sidste vogter af sandhed og retskaffenhed i en verden af løgne. Og dog var han i næste øjeblik ét med de omgivende, og alt, hvad der blev sagt om Goldstein, syntes sandt. I sådanne øjeblikke blev hans hemmelige had til Storebror til tilbedelse, og Storebror syntes at hæve sig som en uovervindelig, frygtløs beskytter, fast som en klippe mod Asiens horder, mens Goldstein, trods sin ensomhed, sin afmagt og den tvivl, der stadig hvilede over hans eksistens, lignede en ond trolldmand, der ved sin stemmes kraft alene kunne rokke ved civilisationens grundvolde. Det var endda muligt bevidst at styre sit had. Med den voldsomme anstrengelse, det kræver at rive hovedet fri af puden under et mareridt, lykkedes det Winston at flytte sit had fra ansigtet på skærmen til den sorthårede pige bag sig. Levende, vidunderlige hallucinationer eksploderede i hans sind. Han bankede hende ihjel med en knippel. Han bandt hende nøgen til en pæl og gennemborede hende med pile som Sankt Sebastian. Han voldtog hende og skar halsen over på hende i øjeblikket af ekstase. Og mere klart end nogensinde forstod han, hvorfor han hadede hende. Han hadede hende, fordi hun var ung og smuk og kysk, fordi han ville ligge med hende og aldrig kunne, fordi rundt om den smukke, slanke talje, der syntes at bede om at blive omfavnet, kun var det modbydelige, skarlagensrøde bælte, symbolet på aggressiv kyskhed.

Hadet nåede sit højdepunkt. Goldsteins stemme var nu blevet til et rent bræg, og et øjeblik blev hans ansigt til et fåreansigt. Så forvandlede fåreansigtet til en eurasisk soldat, der rykkede frem, kæmpestor og frygtindgydende, med et maskingevær, der brølede, og syntes at trænge gennem skærmen, så folk i forreste række krøb sammen i stolene. I samme øjeblik, til alles lettelse, blev det fjendtlige ansigt til Storebrors, sort hår og overskæg, fuldt af magt og mystisk ro, så stort at det næsten fyldte hele skærmen. Ingen hørte, hvad Storebror sagde. Det var nogle vage opmuntrende ord, den slags, der siges midt i kampens larm, uforståelige hver for sig, men som giver tillid blot ved at blive udtalt. Så forsvandt Storebrors ansigt, og Partiets tre paroler stod i store bogstaver:

Krig er fred Frihed er slaveri Uvidenhed er styrke.

Storebrors ansigt syntes at blive hængende på nethinden et par sekunder endnu. Den lille blonde kvinde kastede sig frem mod stolen foran sig. Med en skælvende hvisken, der lød som “Min Frelser!”, strakte hun armene mod skærmen. Så tog hun ansigtet mellem hænderne. Det var tydeligt, at hun fremsagde en bøn.

I det øjeblik faldt hele gruppen ind i en dyb, langsom, rytmisk messen: “Storebror! ... Storebror! ... Storebror!”, gentaget igen og igen, meget langsomt, med lange pauser mellem hvert ord – en tung, ejendommelig vild messen, hvor man næsten kunne høre lyden af bare fødder mod jorden og tamtammernes slag. De fortsatte i mindst tredive sekunder. Det var et omkvæd, man ofte hørte i øjeblikke præget af stærke følelser. Delvis en hymne til Storebrors visdom og majestæt, men mest en frivillig hypnose, en bevidst undertrykkelse af bevidstheden ved ordets hamren. Winston mærkede sine indvolde knuge sig sammen. Mens han under de to minutters had ikke kunne lade være med at dele det almindelige vanvid, fyldte denne primitive messen “Storebror! ... Storebror!” ham altid med rædsel. Naturligvis messede han med de andre; det var umuligt at lade være. At skjule sine følelser, beherske sit ansigtsudtryk, gøre som alle andre var en medfødt refleks. Men i nogle få sekunder havde det været muligt, at hans øjne havde forrådt ham. Og det var netop i det øjeblik, den bemærkelsesværdige begivenhed indtraf – hvis den da overhovedet indtraf.

Hans blik strejfede kort O'Brien. Denne var stået op. Han havde taget brillerne af og var i færd med at sætte dem på plads med sin karakteristiske bevægelse. En brøkdel af et sekund mødtes deres blikke, og Winston vidste – ja, han vidste! – at O'Brien tænkte det samme som han. Et utvetydigt budskab var blevet sendt. Som om deres to sind havde åbnet sig, og deres tanker udveksledes gennem øjnene. “Jeg er med dig,” syntes O'Brien at sige. “Jeg ved præcis, hvad du føler. Jeg kender alt til din foragt, dit had, din væmmelse. Men vær ikke bange, jeg står på din side!” Så slukkede intelligensens lyn, og O'Briens ansigt blev lige så uudgrundeligt som de andres. Det var det hele, og allerede tvivlede han på, at det

var sket. Sådanne hændelser fik aldrig nogen fortsættelse. De tjente blot til at nære hans tro eller håb om, at andre end han også var Partiets fjender. Rygterne om store underjordiske sammensværgelser var måske sande – måske eksisterede Broderskabet virkelig! Trods alle arrestationer, tilståelser og henrettelser var det umuligt at være sikker på, at Broderskabet ikke blot var en myte. Nogle dage troede han på det, andre ikke. Der var ingen beviser, kun flygtige spor, der kunne betyde alt og intet: brudstykker af samtaler, der var opfanget tilfældigt, utydelige graffiti på toilettets vægge og endda, én gang da to fremmede mødtes, en let håndbevægelse, der kunne have været et genkendelsestegn. Det var kun formodninger; han havde sikkert bildt sig det hele ind. Han var vendt tilbage til sin kabine uden at se på O'Brien igen. Tanken om at fortsætte den kortvarige kontakt strejfede ham knap. Det ville have været utrolig farligt, selv om han havde vidst, hvordan man skulle bære sig ad. I et par sekunder havde de udvekslet et tvetydigt blik, og dermed var det slut. Men det var allerede en usædvanlig begivenhed, der brød den tvungne ensomhed, hvori enhver måtte leve.

Winston rettede sig op i stolen. Han kom til at bøvs. Ginen steg op fra maven.

Hans øjne faldt på siden. Han opdagede, at han under sine tanker også havde skrevet, fuldstændig automatisk. Og det var ikke længere den kejtede, anstrengte skrift fra før. Pennen var gledet hen over papiret med vellyst og havde tegnet store bogstaver:

DØD TIL STOREBROR DØD TIL STOREBROR DØD TIL
STOREBROR DØD TIL STOREBROR DØD TIL STOREBROR

Gang på gang, og fyldt halvdelen af siden.

Han kunne ikke lade være med at føle et gys af panik. Det var absurd, for at skrive disse ord var ikke farligere end at føre dagbog; men et øjeblik overvejede han at rive siden ud og opgive hele projektet.

Men det gjorde han ikke. Han vidste, det var nytteløst. Om han skrev "DØD TIL STOREBROR" eller lod være, gjorde ingen forskel. Om han fortsatte dagbogen eller stoppede, gjorde ingen forskel. Tankepolitiet ville alligevel få fat i ham. Han havde begået – og ville have begået, selv uden at skrive noget – den grundlæggende forbrydelse, der indeholdt alle de andre. De kaldte den tankeforbrydelse. Tankeforbrydelse kunne ikke skjules for evigt. Man kunne skjule den et stykke tid, måske flere år, men før eller senere ville de få fat i én. Det skete altid om natten – arrestationerne fandt altid sted om natten. Den pludselige opvågning, den brutale hånd, der ruskede én i skulderen, lyset, der blandede, de dystre ansigter rundt om sengen. I de fleste tilfælde var der hverken retssag eller omtale af arrestationen. Folk forsvandt ganske enkelt, altid om natten. Deres navn

blev slettet fra arkiverne, ethvert spor af deres handlinger blev udvisket, deres eksistens blev benægtet og glemt. Man blev ophævet, tilintetgjort: fordampet, sagde man.

Et øjeblik blev han grebet af en slags hysteri. Han begyndte at kradse nervøst:

de slår mig ihjel det er mig ligegyldigt de skyder mig i ryggen det er mig ligegyldigt død til storebror de skyder altid i ryggen det er mig ligegyldigt død til storebror –

Han lænede sig tilbage i stolen, en smule skamfuld, og lagde fyldepennen fra sig.

Han fór sammen med et sæt: der blev banket på døren.

Allerede! Han sad som naglet til stolen i det forgæves håb, at hvem det end var, ville gå igen efter ét forsøg. Men nej, der blev banket igen. Det værste ville være at udsætte det skæbnesvangre øjeblik. Hjertet hamrede, men hans ansigt var sikkert, af vane, udtryksløst. Han rejste sig og gik tungt hen mod døren.

Kapitel II

Da Winston lagde hånden på dørhåndtaget, opdagede han, at han havde ladet notesbogen ligge åben på bordet. "DØD TIL STOREBROR" dækkede siderne med bogstaver store nok til at kunne læses tværs gennem stuen. Det var utroligt dumt af ham. Alligevel havde han, selv i sin panik, ikke villet smudse det fine papir til ved at lukke bogen, mens blækket endnu var vådt.

Han trak vejret dybt og åbnede døren. En bølge af intens lettelse skyllede gennem ham. Udenfor stod en grå, forslidt kvinde med tyndt hår og furet ansigt.

"Åh, kammerat," begyndte hun i en klagende, dystertone, "jeg vidste, jeg havde hørt dig komme. Tror du, du kunne kigge forbi og se på vores vask? Den er stoppet, og ..."

Det var fru Parsons, konen til en nabo på samme etage. ("Fru" var et ord, Partiet misbilligede – man skulle kalde alle "kammerat" – men over for visse kvinder kom det af sig selv.) Hun var i trediverne, men så meget ældre ud. Det virkede, som om støv havde sat sig fast i ansigtets rynker. Winston fulgte hende ud i gangen. Sådanne småreparationer var næsten daglig irritation. Lejlighederne i Sejrshuset, bygget i trediverne, var gamle og forfaldne. Loftets og væggenes puds smuldrede, rørene sprang ved den mindste frost, taget lækkede, så snart det sneede, og varmen fungerede kun halvt, når den da ikke var slukket for at spare. Reparationer, bortset fra dem man selv kunne klare, skulle godkendes af komitéer, der kunne bruge to år på at beslutte, om et vindue skulle udskiftes.

"Det er selvfølgelig, fordi Tom ikke er hjemme," sagde fru Parsons undskyldende.

Parsons' lejlighed var større end Winstons, men på en anden måde lurvet. Alt så ud, som om det var blevet trampet på af vilde dyr. Legesager lå spredt over gulvet – hockeykøller, boksehandsker, en punkteret bold, et par vrængte kortbukser – og på bordet hobede sig snavset service og slidte skrivehæfter op. På væggene hang skarlagensrøde faner fra Ungdomsforbundet og Spionerne og en plakat af Storebror i naturlig størrelse. Til den sædvanlige lugt af kogt kål, der hang over hele ejendommen, kom en kraftig dunst af sved, som man genkendte ved første åndedrag, uden at vide hvorfor – den stammede fra en, der ikke var til stede. I værelset ved siden af prøvede nogen at følge med i den militærmusik, der stadig strømmede fra teleskærmen, ved at spille på en kam og et stykke toiletpapir.

"Det er børnene," sagde fru Parsons og kastede et nervøst blik mod døren. "De har ikke været ude i dag. Derfor ..."

Hun fuldendte aldrig sine sætninger. Vasken var næsten løbet over med en grønlig væske, der stank endnu værre af kål. Winston knælede ned og undersøgte afløbet. Han hadede at bruge hænderne og hadede at knæle, for det kunne vække hans hoste. Fru Parsons stod og så til uden at røre sig.

“Åh, hvis Tom havde været hjemme, havde han ordnet det på et øjeblik,” sagde hun. “Han elsker den slags, han er så ferm med hænderne.”

Parsons var Winstons kollega i Sandhedsministeriet. Han var tyk, men adræt, en mand af en forbløffende dumhed, et bundt af tåbelig begejstring – et af de blinde trækdyr, som Partiets stabilitet hvilede endnu mere på end på Tankepolitiet. Som femogtrediveårig var han mod sin vilje blevet smidt ud af Ungdomsforbundet, og inden da var det lykkedes ham at blive i Spionerne et år længere, end aldersgrænsen tillod. I Ministeriet havde han en underordnet stilling, hvor intelligens ikke krævedes, men udenfor var han en vigtig mand i Sportsudvalget og alle de andre komitéer, der arrangerede fællesvandring, spontane demonstrationer, indsamlinger til sparekampagner og lignende frivillige aktiviteter. Med en vis stolthed fortalte han mellem to drag af sin pibe, at han havde været i Folkets Hus hver eneste aften de sidste fire år. En kraftig lugt af sved, et vidnesbyrd om hans udfoldede energi, fulgte ham overalt og blev hængende længe efter, han var gået.

“Har du en skruenøgle?” spurgte Winston med hånden på afløbsskruen.

“En skruenøgle ...” gentog fru Parsons og så pludselig helt hjælpeløs ud. “Det ved jeg ikke, måske har børnene ...” Der lød trampen af støvler og et nyt kamspil, da børnene stormede ind i stuen. Fru Parsons kom med skruenøglen. Winston lod vandet løbe ud og fjernede med væmmelse den klump af hår, der havde stoppet røret. Han skyllede hænderne så godt, han kunne, under den kolde hane og gik tilbage til den anden stue.

“Hænderne op!” skreg en vild stemme.

En flot, velbygget niårig dreng var dukket frem bag bordet og sigtede på ham med en legetøjspistol, mens hans lillesøster, et par år yngre, indtog samme stilling med et stykke træ. Begge var iført blå shorts, grå skjorter og røde tørklæder – uniformen for Spionerne. Winston løftede hænderne over hovedet, men med en uro: drengens opførsel var så ondskabsfuld, at det måske ikke var helt leg.

“Forræder!” brølede drengen. “Du er en tankeforbryder! Eurasisk spion! Jeg slår dig ihjel, jeg fordamper dig, jeg sender dig til saltminerne!” De sprang pludselig rundt om ham og skreg “Forræder!” og “Tankeforbryder!”, mens pigen efterlignede alle sin storebrors bevægelser. Det var en smule uhyggeligt, som legende tigerunger, der snart ville blive farlige menneskeædere. Der var en

beregrende vildskab i drengens blik, en tydelig lyst til at slå eller sparke Winston, og en bevidsthed om, at han næsten var stærk nok. Det var heldigt, at pistolen ikke var ægte, tænkte Winston.

Fru Parsons' blik flakkede nervøst mellem Winston og børnene. I stuelyset så han med interesse, at der virkelig sad støv i ansigtets furer.

“De uartige bæster!” udbrød hun. “De er skuffede, fordi de ikke må med til hængningen. Jeg har for meget at se til at tage dem med, og Tom kommer ikke hjem fra arbejde i tide.”

“Hvorfor må vi ikke med til hængningen?” knurrede drengen med sin dybe stemme.

“Vil se hængningen! Vil se hængningen!” gentog den lille pige og hoppede stadig rundt. Winston huskede, at flere eurasiske krigsfanger, der var dømt for krigsforbrydelser, skulle hænges i parken i aften. Den slags forestillinger, der altid var populære, fandt sted omtrent hver måned. Børnene tiggede altid om at komme med. Han tog afsked med fru Parsons og gik ud ad døren. Han havde ikke taget seks skridt ned ad gangen, før noget ramte ham i nakken. Smerten var skarp. Det føltes, som om nogen havde presset et stykke hvidglødende metal ind i huden. Han vendte sig i tide til at se fru Parsons trække sin søn ind, mens drengen stak en slangebøsse i lommen. “Goldstein!” brølede drengen, da døren smækkede i. Men det, der mest slog Winston, var det blik af fortvivlet frygt i den grå kvindes ansigt. Tilbage i sin egen lejlighed gik han hurtigt forbi teleskærmen og satte sig igen ved bordet, stadig mens han gned nakken. Musikken i teleskærmen var holdt op. I stedet læste en militær stemme med brutal iver en beskrivelse af bevæbningen på den nye flydende fæstning, der netop var ankeret op mellem Island og Færøerne. Med de børn, tænkte han, måtte den stakkels kvinde leve i konstant rædsel. Om et år eller to ville de overvåge hende nat og dag og lede efter det mindste tegn på kætteri. Næsten alle børn var nu frygtelige. Det værste var, at organisationer som Spionerne systematisk forvandlede dem til små, uregerlige vilddyr, uden at det gav dem lyst til at gøre oprør mod Partiets disciplin. Tværtimod tilbad de Partiet og alt, hvad der hørte til det. Sangene, optog, fanerne, vandreturene, øvelser med attraprifler, de råbte paroler, dyrkelsen af Storebror – det var én stor, storslået leg for dem. Al deres vildskab blev kanaliseret udad, mod statens fjender, mod udlændinge, forrædere, sabotører, tankeforbrydere. Det var næsten normalt for folk over tredive at være bange for deres egne børn. Og med god grund: ikke en uge gik, uden at Times bragte en notits om, hvordan en snedig unge – en “børnehelt” – havde opsnappet kompromitterende ord og angivet sine forældre til Tankepolitiet. Smerten fra slangebøssen var forsvundet. Han tog

fyldepenen op uden større lyst og spekulerede på, om han kunne finde noget mere at skrive i dagbogen. Pludselig kom han igen til at tænke på O'Brien.

For nogle år siden – syv måske? – havde han drømt, at han gik gennem et mørkt rum. Og mens han gik, havde en, der sad ved siden af, sagt til ham: “Vi bør mødes et sted, hvor der ikke findes mørke.” Det var sagt roligt, næsten ligegyldigt – en indbydelse, ikke en befaling. Han var gået videre. Det mærkeligste var, at ordene i selve drømmen ikke havde gjort noget særligt indtryk. Først senere, gradvist, var de begyndt at få mening. Han huskede ikke, om det var før eller efter den drøm, han første gang havde set O'Brien, og heller ikke, hvornår han havde sat stemmen sammen med ham. Men under alle omstændigheder var det O'Brien, der havde talt til ham i mørket.

Winston havde aldrig kunnet afgøre – selv efter at deres blikke havde mødtes den morgen – om O'Brien var en ven eller en fjende. I grunden betød det kun lidt. Der var mellem dem en forståelse, der var vigtigere end hengivenhed eller kammeratskab. “Vi bør mødes et sted, hvor der ikke findes mørke,” havde han sagt. Winston vidste ikke, hvad det betød, men på en eller anden måde ville det ske. Stemmen i teleskærmen holdt en pause. Et klart, harmonisk trompetsignal lød gennem den stille luft. Stemmen blev skinger: “Deres opmærksomhed! Deres opmærksomhed, tak! En meddelelse er netop indløbet fra Malabar-fronten. Vore styrker i Sydindien har vundet en strålende sejr. Vi kan officielt meddele, at de bedrifter, vi rapporterer, sandsynligvis vil bringe krigen et godt stykke nærmere sin afslutning. I detaljer ...” De dårlige nyheder ville ikke lade vente på sig, tænkte Winston. Og ganske rigtigt: efter en blodig beskrivelse af massakren på den eurasiske hær og imponerende tal for døde og fanger kom meddelelsen om, at chokoladerationen fra næste uge ville blive nedsat fra tredive til tyve gram. Winston bøvsede igen. Ginens virkning var ved at fortage sig og efterlod en tom følelse. Teleskærmen – måske for at fejre sejren, måske for at få folk til at glemme chokoladenedsættelsen – spillede hymnen “Oceanien, alt for dig”. Man skulle rejse sig, når den blev spillet. Men her, hvor han sad, kunne ingen se ham.

“Oceanien, alt for dig” blev afløst af lettere musik. Winston gik hen til vinduet. Vejret var stadig klart og koldt. Et sted i det fjerne eksploderede en raket med et dump brag. Tyve-tredive stykker faldt over London hver uge i øjeblikket. På gaden slog vinden stadig mod plakaten, og ordet Angsoc dukkede op og forsvandt tilpas. Angsoc. Angsocs hellige principper. Nysprog, dobbelttænkning, fortidens formbarhed. Han følte sig som en, der vandrede rundt i et ukendt dybhav, fortabt i en uhyrlig verden, hvor han selv var uhyret. Han var alene. Fortiden var død, fremtiden utænkelig. Hvilken sikkerhed kunne han have for, at blot ét eneste menneske var på hans side? Og hvordan vide, om Partiets

herredømme ikke ville vare evigt? Som svar vendte de tre paroler på Sandhedsministeriets hvide facade tilbage:

Krig er fred Frihed er slaveri Uvidenhed er styrke.

Han tog en mønt på femogtyve cent op af lommen. Også her stod de samme paroler med små bogstaver, og på den anden side var Storebrors ansigt. Selv på mønten fulgte øjnene én. På mønter, på frimærker, på bogomslag, på faner, på plakater, på cigaretpakker – overalt. Altid fulgte øjnene én, altid omsluttende stemmen én. Sovende eller vågen, arbejdende eller spisende, inde eller ude, i badet eller i sengen: ingen flugt. Intet tilhørte én, bortset fra de få kubikcentimeter inde i ens hoved. Solen havde drejet, og Sandhedsministeriets utallige vinduer, der nu ikke længere reflekterede lyset, var lige så dystre som skydeskår i en fæstning. Hans hjerte sank ved synet af den mægtige pyramide. Den var for solid, den kunne ikke ødelægges. Tusind raketter ville ikke vælte den. Han spekulerede igen på, for hvem han skrev dagbogen. For fremtiden, for fortiden – for en tid, der måske kun var indbildt. Og foran ham lå ikke døden, men tilintetgørelsen. Dagbogen ville blive reduceret til aske, og han selv fordampet. Kun Tankepolitiet ville læse hans ord, før de slettede dem fra verden og fra hukommelsen. Hvordan kunne man appellere til fremtiden, når intet spor af én, ikke engang et anonymt ord kradset på et stykke papir, ville overleve?

Teleskærmen ringede fjorten. Han måtte af sted om ti minutter for at være tilbage på arbejde klokken halv tre. Mærkeligt nok syntes ringetonen at give ham ny kraft. Han var et ensomt spøgelse, der udtalte en sandhed, som ingen nogensinde ville høre. Men så længe han udtalte den, på en tilstrækkelig skjult måde, ville kontinuiteten ikke blive brudt. Det var ikke ved at blive hørt, men ved at forblive klar i hovedet, at man videregav den menneskelige arv. Han gik tilbage til bordet, dyppede fyldepenen og skrev: Til fremtiden eller fortiden, til en tid, hvor tanken er fri, hvor menneskene er forskellige fra hinanden og ikke lever alene – til en tid, hvor sandheden findes, og det, der er gjort, ikke kan gøres om:

Fra en tid med ensretning, en tid med ensomhed, en tid med Storebror, en tid med dobbelttænkning: Hilsen! Han var allerede død, tænkte han. Det forekom ham, at det først nu, da han havde formuleret sine tanker, var han trådt over en afgørende grænse. Følgerne af enhver handling lå indeholdt i selve handlingen. Han skrev:

Tankeforbrydelse truer ikke med døden: tankeforbrydelse er døden.

Nu da han betragtede sig selv som en død mand, var det vigtigt at forblive i live så længe som muligt. To fingre på hans højre hånd var plettet af blæk. Det var præcis den slags detaljer, der kunne forråde én. En ivrig nysgerrig i Ministeriet (sandsynligvis en kvinde, af den slags som den blonde eller den mørkhårede i

Romanafdelingen) ville begynde at undre sig over, hvorfor han havde skrevet i frokostpausen, hvorfor han havde brugt en fyldepen, hvad han mon havde skrevet – og indberette det til den rette instans. Han gik ud på badeværelset og skrubbede omhyggeligt blækket af med den brune sæbe, der var så ru, at den irriterede huden som sandpapir, og derfor var perfekt til formålet.

Han lagde dagbogen tilbage i skuffen. Det nyttede ikke at tænke på at skjule den, men han kunne i det mindste sikre sig, om dens tilstedeværelse var blevet opdaget. Et hår lagt på kanten var for indlysende. Med fingerspidsen tog han et hvidt støvkorn og lagde det på et hjørne af omslaget, hvor han var sikker på, det ville falde af, hvis nogen rørte bogen.